

Značaj učenja kroz rad (WBL) i socijalne inkluzije za razvoj Zapadnog Balkana

Datum: Sreda, 31. maj 2023.

Vreme: od 10-14 h

Mesto: Privredna komora Srbije

Resavska 13 – 15, Beograd

Uvodni govornici

Mihailo Vesović

Direktor Sektora za strateške
analize, usluge i internacionalizaciju
u Privrednoj komori Srbije

Richard Kohli

Šef saradnje Ambasade
Švajcarske u Srbiji

Oliver Streit

Direktor projekta E2E
NIRAS-IP Consult

Ključni govornik

Stefan Thomas

Viši savetnik za razvoj ljudskog kapitala – WBL u Evropskoj fondaciji za obuke (ETF). Misija ETF-a je da pomogne zemljama u tranziciji i zemljama u razvoju da iskoriste potencijal svog ljudskog kapitala kroz reformu sistema obrazovanja, obuke i tržišta rada u kontekstu politike spoljnih odnosa sa EU. Stefanove odgovornosti u ETF-u uključuju rad sa vladama, partnerima iz društva, međunarodnim organizacijama i razvojnim agencijama na poboljšanju sistema učenja kroz rad i obuka na radnom mestu.

Supported by:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Implemented by:

NIRAS
IP CONSULT

Panel diskusija I

Formalne obuke na radnom mestu/dualno obrazovanje u WB6 kompanijama - Izazovi i mogućnosti za sprovođenje na teritoriji WB6

Tema panela:

Dualno obrazovanje je model stručnog obrazovanja u kome učenici teorijska znanja stiču u školi, a praktična znanja i veštine kroz učenje kroz rad kod poslodavaca u realnom radnom okruženju. Na ovaj način učenici se upoznaju sa poslovnim procesima kompanije u kojoj se realizuje učenje kroz rad.

Usvajanjem Zakona o dualnom obrazovanju definisana su prava, obaveze i odgovornosti svih učesnika i utvrđene određene specifičnosti ovog modela u Srbiji.

Svaku kompaniju u dualnom obrazovanju mora akreditovati Privredna komora Srbije (PKS), za svaki obrazovni profil. Kompanija je u obavezi da obezbedi obučene instruktore koji će direktno raditi sa učenicima - obuku instruktora i ispit za licencu instruktora u dualnom obrazovanju organizuje PKS.

Dualno obrazovanje u Srbiji je najzastupljenije u sektorima metalske i

mašinske industrije (posebno iz auto industrije), prehrambene, tekstilne, drvne, građevinarstva, turizma i ugostiteljstva, trgovine i saobraćaja. Najtraženiji profili u Srbiji su bravar-zavarivač, industrijski mehaničar, operater mašinske obrade, ali i trgovci, kuvari i konobari. Traženi su i tehničari mehatronike, tehničari za kompjutersko upravljanje CNC mašinama, kao i mehaničari motornih vozila.

Do sada je dualnim modelom obrazovanja u Srbiji obuhvaćeno oko 12.900 učenika u 65 obrazovnih profila, koja pokrivaju sve privredne sektore. Ovi profili se realizuju u 165 škola koje saraduju sa oko 850 kompanija.

Više od 3000 učenika je već završilo školovanje, od kojih se 50% po završetku svog obrazovanja zaposlilo u struci, dok je 25% njih ostalo da radi upravo u kompanijama u kojima je i realizovano učenje kroz rad.

Panelisti

Tatjana Shterjova Dushkovska

Generalni sekretar, WB6 CIF, Trst

Kroz aktivnosti WB6 CIF, aktivno je uključena u promovisanje tržišne važnosti dualnog obrazovanja i neformalnih obuka, kao i podržavanje partnerstava između obrazovnih, poslovnih i društvenih organizacija u cilju razvoja snažnih WBL programa širom regiona WB6. Veruje da je putem WBL programa moguće napraviti most između obrazovnog i profesionalnog iskustva, pripremiti pojedince za uspešnu karijeru i postići inkluzivnije društvo.

Žana Zeković

HR direktor, Regent Porto Montenegro, Tivat

Direktor ljudskih resursa u Regent Porto Montenegro sa velikim iskustvom u hotelijerskoj i ugostiteljskoj industriji. Poštujući visoke standarde kada je u pitanju radna etika, posvećena je promovisanju kulture diverziteta, jednakosti i inkluzivnosti. Bliski odnosi sa školama i univerzitetima, ulaganje u obrazovanje mladih, kao i razvoj ljudi i ulaganje u zajednicu, srž su vrednosti i aktivnosti odeljenja za ljudske resurse na čijem je čelu.

Dijana Ilijevska Gjorev

Finansijski direktor, Rontis, Veles

Dijana se aktivno zalaže za razvoj WBL programa koji osnažuju pojedince iz različitih sredina. U saradnji sa ključnim zainteresovanim stranama promoviše društvenu uključenost u prakse u oblasti finansija, obezbeđuje jednak pristup finansijskim resursima i usklađuje finansijske strategije sa inkluzivnim principima.

Gabrijela Grujić

VD direktor,
Kancelarije za
dualno obrazovanje
i NOK, Beograd

Dr Gabrijela Grujić diplomu o stečenom naučnom stepenu doktora pedagoških nauka stekla je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu 2009. godine. U periodu od 2017. do 2022. godine obavljala je funkciju pomoćnika ministra za dualno obrazovanje i vaspitanje. Na funkciji direktora Kancelarije za dualno obrazovanje i Nacionalni okvir kvalifikacija je od novembra 2022. godine. Predsedavajuća je Komisijom za razvoj i praćenje dualnog obrazovanja i Saveta za Nacionalni okvir kvalifikacija Republike Srbije. Prof. dr Gabrijela Grujić dala je značajan doprinos kroz angažovanje na međunarodnim projektima koji se bave razvojem dualnog obrazovanja poput Erasmus+ i „EDU-LAB“, koji su podržani od strane Evropske unije. Pod pokroviteljstvom Švajcarske Vlade završila je obuku za dualno obrazovanje prestižnog Centra KOF Swiss Economic Institute. Zajedno sa svojim timom i relevantnim socijalnim partnerima, prof. dr Gabrijela Grujić kreator je Nacionalnog modela dualnog obrazovanja u Srbiji.

Panel diskusija II

Neformalno učenje kroz rad u WB6 kompanijama - Izazovi i mogućnosti u sprovođenju neformalnih obuka na radnom mestu (WBL)

Tema panela:

Svaki pojedinac stiče odgovarajuće kompetencije neophodne za život i rad tokom celog života. Neformalno obrazovanje i obuka su najčešći oblik učenja za odrasla lica koja su već stekla svoju prvu kvalifikaciju, ili su iz različitih razloga bili primorani da napuste redovno školovanje. Princip učenja kroz rad je zato najzastupljeniji u različitim obukama na tržištu rada. Obuke na radnom mestu su organizovane tako da pojedinac najveći deo vremena stiče teorijska i praktična znanja i veštine na samom radnom mestu pod vodstvom obučanih mentora-instruktora, a na osnovu sopstvenih programa izrađenih prema potrebama kompanija. Dužine ovih obuka variraju od 1 do 6 meseci u zavisnosti od složenosti poslova za koje se pojedinac obučava i mogu se realizovati u stručnim školama, trening centrima i samim kompanijama. Privatni sektor ističe brzinu i jednostavnost sprovođenja neformalnih

obuka kroz rad, u skladu sa potrebama za kompetentnom radnom snagom koje zahtevaju kompanije. Kroz E2E aktivnosti je do sada obučeno preko 1.600 mladih, u 200 kompanija, a čak 77% mladih je i zaposleno nakon obuka.

Najzastupljenije su svakako obuke za zanimanja u metalnom i mašinskom sektoru, energetici, ali i u automobilskoj i tekstilnoj industriji i ugostiteljstvu.

U Srbiji je uspostavljen sistem akreditacije ovakvih programa za sticanje statusa javno priznatih organizatora aktivnosti obrazovanja odraslih – JPOA. Za akreditaciju škola kao JPOA nadležno je Ministarstvo prosvete a za akreditaciju drugih organizacija nadležna je Agencija za kvalifikacije. Broj akreditovanih obuka je i dalje značajno manji u odnosu na ukupnu ponudu obuka na tržištu.

Panelisti

Goran Kovijanić

HR menadžer, GM
TMT, Travnik

Uspešan HR menadžer sa preko 12 godina iskustva u ljudskim resursima, posebno u razvoju veština, upravljanju talentima i obrazovanju. Diplomirao je menadžment ljudskih resursa na UNI- Ljubljana i radio u nekoliko kompanija i zemalja kao HR menadžer. U GS-TMT vodi tim fokusiran na negovanje partnerstva između obrazovanja i poslovanja. Njegova primarna oblast je uvek bila obuka i usavršavanje sadašnjih i budućih zaposlenih. On zaista veruje da WBL i dualno obrazovanje mogu premostiti jaz između obrazovnih sistema i poslovnih potreba. Stvaranjem mogućnosti za razvoj mladih podstičemo razvoj društva uopšte i izgrađujemo svoje unutrašnje kapacitete za poslovni rast.

Milica Radunović

HR koordinator, Logate,
Podgorica

Milica je zadužena za proces selekcije i praćenja rada polaznika kurseva na Logate Institutu, a posledično i za proces regrutacije uspešnih polaznika radi prakse i zapošljavanja u kompaniji Logate. Kompanija Logate kreira i implementira softverska rešenja koja osnažuju poslovne partnere da budu inovativni, pametni i brzi, a posvećenost dualnom obrazovanju predstavlja jedan od temelja razvoja kompanije. Od 2018. godine otvorili su vrata Logate Instituta za informacione tehnologije svima koji žele da nauče veštine programiranja i započnu ili unaprede svoju IT karijeru. Kroz rastuću ponudu akreditovanih i stručnih obuka, kompanija osnažuje IT zajednicu u Crnoj Gori, edukuje IT kadar svojih partnera i promoviše zanimanja u IT industriji kao izazovna i zanimljiva, a deficitarna na tržištu rada.

Mladen Mojsilović

STAX
Technologies,
Čačak

Direktor ljudskih resursa i direktor STAX akademije, duboko posvećen podršci i podsticanju učenja zasnovanog na radu (WBL) kroz stručnu obuku i mentorstvo. Aktivno saraduje sa zainteresovanim stranama kako bi umanjio barijere i stvorio inkluzivne mogućnosti za pojedince iz različitih sredina, istovremeno obezbeđujući dovoljno visokokvalifikovanih zaposlenih za stalno rastuće STAX poslovanje. Snažan zagovornik decentralizacije i smanjenja "odliva mozгова" iz Čačka u Beograd i inostranstvo.

Agon Dula

Koordinator za privatni sektor i VET,
Austrijska razvojna agencija projekat ALLED2,
Priština

Iskusan ekonomista sa višegodišnjim radom u privatnom, javnom i nevladinom sektoru. Diplomirao je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Prištini. Na predmetima „Novac i bankarstvo“ i „Uvod u poslovanje“ više od tri godine angažovan kao predavač. Kao strateški savetnik ministra za ekonomski razvoj, direktno uključen u brojne projekte koji osim ostalog uključuju i energetski sektor i Digitalnu agendu za Zapadni Balkan. Trenutno je angažovan u sektoru obrazovanja kao koordinator za dualno obrazovanje i saradnju sa privatnim sektorom, sa fokusom na usklađivanje obrazovnih programa i obuka sa potrebama tržišta rada.

Elidon Avrami

Generalni direktor, DBS Grupa, Tirana

Magistrirao ekonomiju na Univerzitetu u Perudi, Italija i diplomirao međunarodno poslovanje sa počasnom diplomom na Univerzitetu Lids Metropolitan, Velika Britanija. Kandidat je za doktorsku titulu na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Tirani. Pod njegovim vodstvom, DBS grupa je prihvatila održive proizvodne procese koji minimiziraju uticaj svojih operacija na životnu sredinu. Implementirao je najsavremenije tehnologije kako bi smanjio potrošnju poliesterskih tkanina, vode i energije, minimizirao proizvodnju otpada i obezbedio odgovorno korišćenje sirovina. Kroz ove inicijative, DBS grupa je postala pionir u održivoj proizvodnji tekstila, postavljajući nove industrijske standarde.

Panel diskusija III

Inkluzivni privatni sektor iz WB6 - Socijalno uključivanje u WB6, mogućnosti dalje saradnje

Tema panela:

Koncept socijalne inkluzije je multidimenzionalan i ne predstavlja stanje već konstantni proces menjanja i unapređenja zajednice, kako bi odgovorila na potrebe svih njenih članova. Inkluzija na polju zapošljavanja predstavlja neizostavni element ekonomskog i socijalnog razvoja. Uključivanje osoba sa invaliditetom i drugih socijalno isključenih grupa na tržište rada obezbeđuje veću ekonomsku uključenost, produktivnost i manju stopu neaktivnosti. Panel diskusija pod nazivom Inkluzivni privatni sektor iz WB6 - Socijalno uključivanje u WB6, mogućnosti dalje saradnje, baviće se iskustvima privatnog sektora iz regiona u obezbeđivanju

profesionalne inkluzije i u kreiranju otvorene i inkluzivne radne sredine. Poseban fokus će biti na merama i aktivnostima koje su dovele do željenih rezultata u oblasti inkluzivnijeg zapošljavanja. Panelisti će predočiti koje su to lekcije naučene kroz inkluzivno poslovanje i dati preporuke za budućnost. Saznaćemo kako iskustva kompanija, ali i sa druge strane osobe koja je imala prilika da učestvuje u ovim merama, mogu da doprinesu širenju svesti o značaju socijalne inkluzije za ekonomski razvoj Zapadnog Balkana, kako možemo učiti jedni od drugih i kako da u svojoj radnoj sredini obezbedimo veću inkluzivnost.

Panelisti

Lazar Bulatović
Preduzetnik,
GlobalSpeak/FMI
Partner, Beograd

Lazar Bulatović je specijalista za veb pristupačnost. On pomaže kompanijama da svoje veb stranice učine dostupnim svim ljudima bez obzira na smetnje i invaliditet, što im omogućava da kupuju stvari online kao i svi drugi kupci. Lazar radi za Allyant, vodeću svetsku agenciju za pristupačnost, i samostalno pruža konsultantske usluge u vezi sa pristupačnošću. Zbog poteškoća u pronalaženju pravog zaposlenja i mnogih neprijatnih iskustava sa regruterima, odlučio je da postane preduzetnik i nikada nije zažalio zbog toga. Može se reći da mu je pomoćna tehnologija za slepe u krvi. Uz engleski, Lazar govori nemački i ruski. On je diplomirani sociolog i uživa u plivanju, pecanju i izlascima sa prijateljima.

Elidon Avrami
Generalni direktor,
DBS Grupa, Tirana

Magistrirao ekonomiju na Univerzitetu u Perudi, Italija i diplomirao međunarodno poslovanje sa počasnom diplomom na Univerzitetu Leeds Metropolitan, Velika Britanija. Kandidat je za doktorsku titulu na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Tirani. Pod njegovim vođstvom, DBS grupa je prihvatila održive proizvodne procese koji minimiziraju uticaj svojih operacija na životnu sredinu. Implementirao je najsavremenije tehnologije kako bi smanjio potrošnju poliesterskih tkanina, vode i energije, minimizirao proizvodnju otpada i obezbedio odgovorno korišćenje sirovina. Kroz ove inicijative, DBS grupa je postala pionir u održivoj proizvodnji tekstila, postavljajući nove industrijske standarde.

Mirta Pađen Lee
People & Culture
Delivery menadžer,
IKEA, Zagreb

Iskusni HR profesionalac, nosilac CIPD nivo 5 sertifikata iz upravljanja ljudskim resursima i dokazanom istorijom profesionalnog angažovanja u naftnoj i energetske industriji. Vešta u HR konsaltingu, organizacionom dizajnu, promenama i transformacijama, razvoju ljudi i međunarodnom HR-u. U svojoj bogatoj karijeri Mirta Pađen Lee je od početka u HR svetu na različitim pozicijama. Počev od junior HR osobe i HR partnera u kompaniji INA Industrija nafte Mirta je obavljala slične poslove i napredovala kroz HR menadžment pozije u okviru MOL Grupe, INA Grupe, pa sve do People & Culture Delivery menadžera u kompaniji IKEA.

Ljubica Janevska
HR menadžer,
Rontis, Veles

Ljubica je vodila projekat E4E u saradnji sa švajcarskom razvojnom organizacijom Helvetas, Rontis i Privrednom komorom Severne Makedonije, koji je imao misiju da stvori prilike za nepriviligovane pojedince da učestvuju u radu. Dobitnica je nagrade "9. novembar" za značajan doprinos integraciji žena u održivi razvoj Velesa. Svojim zalaganjem u oblasti ljudskih resursa menadžment Rontis Corporation joj je dodelio titulu „Majka kompanije“.

Ajla Sadiković
HR saradnik,
Prevent Fashion,
Bugojno

Savetnik za ljudske resurse i pravne poslove u firmi Prevent Fashion u Bugojnu. Rad u firmi je započela kao student prava na praksi u saradnji sa fondacijom Hastor. Danas kao diplomirani pravnik, a uskoro i magistar prava, rado deli svoja iskustva i znanja.

Zaključci panel diskusija

Mirjana Kovačević
Direktor Poslovne akademije PKS, Beograd

Profesionalac sa velikim iskustvom i izuzetnom karijerom koja traje više od 20 godina u oblasti razvoja sektora obrazovanja, dualnog obrazovanja i obuke (VET), kao i istraživanja tržišta i ekonomske analize. Trenutno obavlja funkciju Rukovodioca Centra za edukaciju i dualno obrazovanje kao i direktora Poslovne akademije u Privrednoj komori Srbije. Zahvaljujući ovoj ulozi, ima snažan uticaj na oblikovanje obrazovnih politika i programa koji su u skladu sa potrebama mladih ljudi i tržišta rada. Inovativni pristup obrazovanju i njena posvećenost unapređenju kvaliteta stručnog osposobljavanja, značajno su uticali na oblikovanje obrazovnog ambijenta u Srbiji iz ugla privatnog sektora.